

Archeologické poznámky k dějinám Koňského trhu na Novém Městě pražském

VÁCLAV HUML

¹ Od založení Nového Města pražského králem Karlem IV. v roce 1348 získal Koňský trh, dnešní Václavské náměstí, významnou úlohu v obchodní a výrobní činnosti. Zde se konaly hlavní trhy, na nichž se prodávali koně a různé řemeslnické výrobky. Umožňovala to mimo jiné velká plocha náměstí (682 × 60,7 m) situovaná na staré cestě z Havelského města, napojené na dálkovou komunikaci východního směru.¹

Nová svědectví o hospodářském životě Koňského trhu v prvním století jeho existence byla získána zejména při záchraném archeologickém výzkumu Muzea hlavního města Prahy v letech 1965–1971 v areálu křižovatky náměstí s Jindřišskou a Vodičkovou ulicí. V souvislosti s přeložkami inženýrských sítí a statickým zajištěním základů nárožních domů a při výzkumu staveniště podchodu byly dokumentovány a zachráněny zbytky novoměstského vodovodu,² studní (čp. 792 a 788/II), pozůstatek kašny a vyzdvíženo množství keramických a kovových archeologických nálezů.³

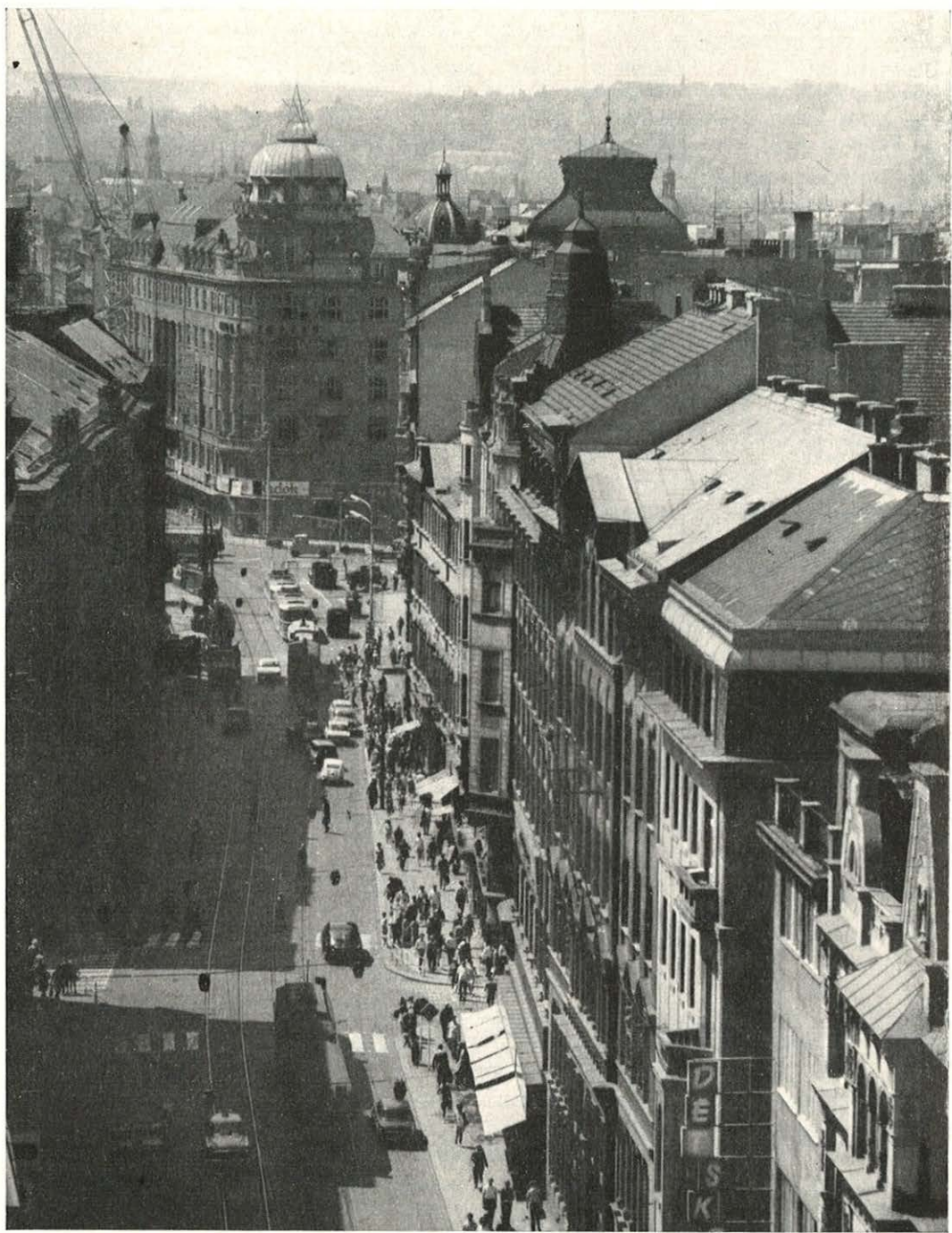
Při stavbě podchodu (1967–1968) ve středu náměstí byla postupně vybagrována jáma o plošné výměře 4 tisíc m² a hloubce 6 m. Rozsah akce umožnil sledovat strukturu a narůstání zdejšího terénu, jehož mocnost 2–3 m pro období od roku 1348 do současnosti značně překvapila. Průzkum geologů ukázal, že v hloubce 13 m je původní skalnaté podloží z dobrotínské

břidlice. Na něm jsou písky a šterkopísky z údolní maninské terasy. Náplavové vrstvy terasy jsou na různých místech staveniště různě mocné a rovněž je znatelné nepravidelné střídání vrstev písčitého štěrku, sypkého písku a hlíny.⁴

Složení vrstev a jejich narůstání v období po založení Nového Města bylo detailně zkoumáno v podélné a příčné ose křižovatky, a to v pásu původního mostního provizoria (délka 77,5 m a šířka 10 m). Po zakreslení jsme získali řadu profilů, které dokazují různou mocnost hlinitých navážek, jež se střídají s vyrovnávajícími vrstvami a několikerými terénními úpravami z valounků nebo větších kamenů. Přehledně to ukazuje tabulka str. 160, kde jsou zachyceny četné úpravy terénu (č. 1–6).

Zaměření všech profilů, uvedených na předchozí tabulce, je vztaženo k ose při východní straně mostního provizoria. (Osa je 15 m vzdálena od uliční čáry východní strany náměstí.)

Na základě stratigrafie je možno stanovit pořadí povrchových úprav dnešního náměstí. 1. úroveň leží v hl. 90/100 cm. Skládá se z oblázků kladených na písek. – 2. úroveň je v hl. 180–200 cm (kóta 195,97 až 196,09 m n. m.). Tvoří ji kamenný štěrk v jílu. Tatáž úroveň byla zaznamenána na profilu proti čp. 784 a 785. – 3. úroveň je zjištěna v hloubce 280 cm. Patří k ní valouny o průměru 6 × 7 cm.

Křižovatka Václavského nám. a Jindřišské ul. (snímek J. Janatková)

Místo měření:	1	2	3	4	5	6	7
Jindřišská ul. 5 m od ústí	hl. 30 až 57 cm	115 až 140 cm	168 cm	200 cm	250 cm	280 cm písek	
JV kvadrant 5,3 m	30 až 55 cm	90 až 106 cm	130 cm	220 cm štěrk		280 až 300 cm valouny	písek 312 cm
JV kvadrant 12,2—14,8 m				197 cm kóta 196,09		280 cm písek	
SV kvadrant 54, 90 m	dlažba 26 až 44 cm	80 až 100 cm					
JZ kvadrant (u nakladatelství ČSAV)				185 cm jílovitý podklad s kaménky			
JZ kvadrant V-Z profil u Vodičkovy ul.		100 až 135 cm		200 cm			

Zjištění z roku 1974 a následujících let předešlé schéma potvrzují.

Místo měření:	1	2	3	4	5	6	7
proti čp. 784, 785-II		140 cm valouny		180 až 200 cm kamenný štět			
proti čp. 782-II		120 cm valouny		170 až 180 cm			

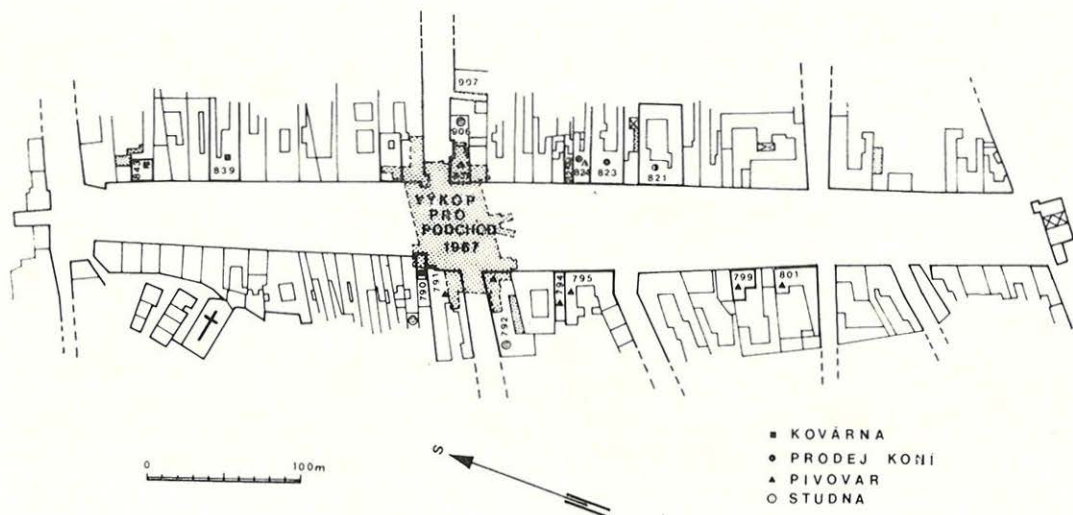
Poněkud odlišné uspořádání vrstev má profil v ústí Jindřišské ulice. V hloubce 30 cm se rozprostírá recentní dlažba z lomových kamenů o rozměrech 40 × 15 cm. 1. úroveň leží v hloubce 115 cm. Skládá se z 25 cm mocné vrstvy kamenného štětu promíseného černošedou hlinitou zeminou. – 2. úroveň je v hloubce 168 cm. Tvoří ji drobné

valouny zasazené do jílu. Jako podložní vrstvy bylo u 1. a 2. úrovně použito šedé písčité zeminy s drobnými kaménky. – 3. úroveň je zjištěna v hloubce 180/200 cm. Je složena z větších valounů s jílem. – 4. úroveň v hloubce 280 cm, skládající se z drobných kaménků, leží již na tmavěšedé hlíně.

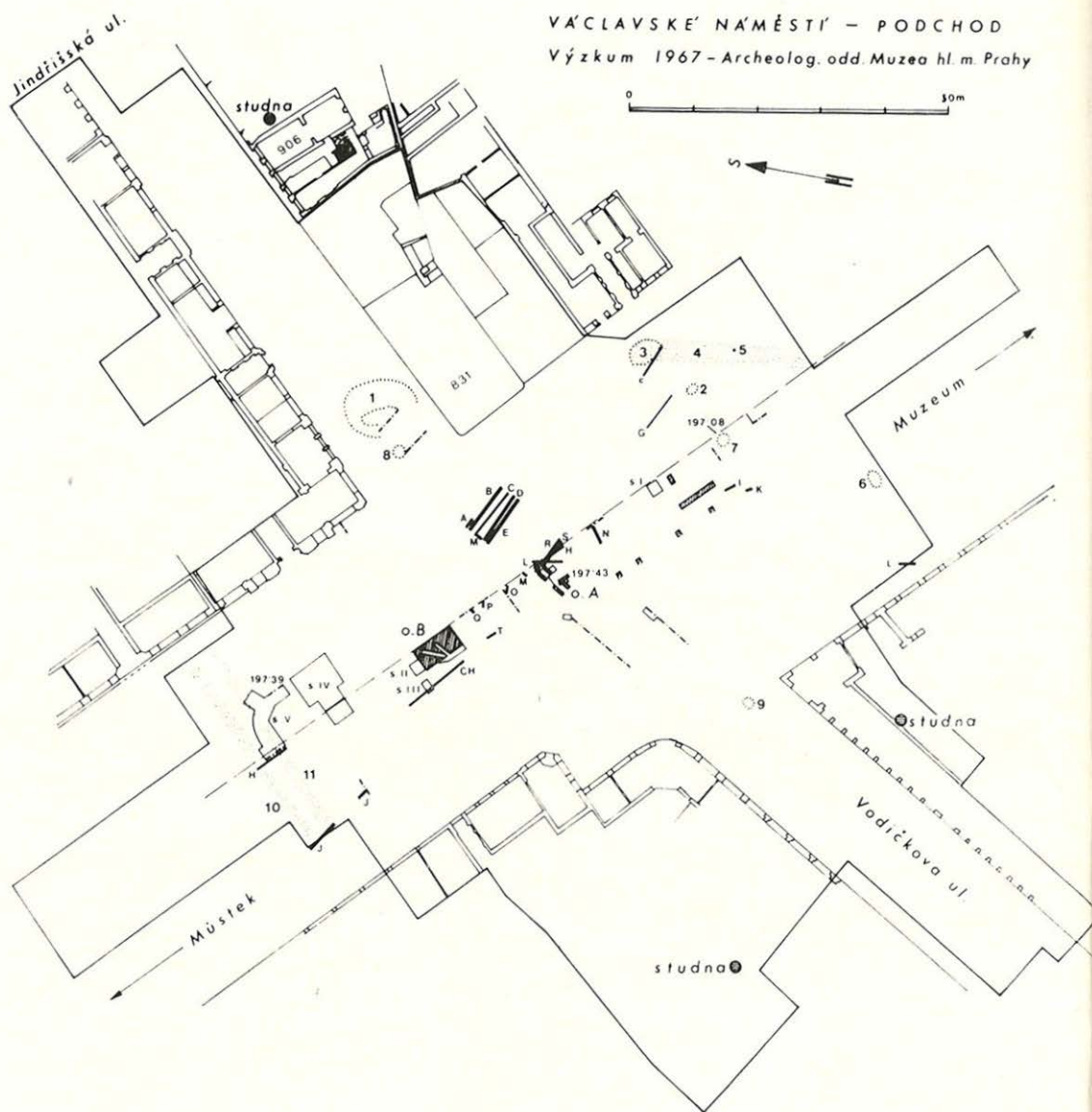
Opakování terénních úprav obdobného složení (štěťování, kladení oblázků do roviny v srovnatelných hloubkách) dovolují výklad, že jednotlivé úpravy jsou zbytkem někdejších forem dláždění. Konfrontujeme-li terénní pozorování s písemnými zprávami, můžeme 3. úroveň spojit s dlažbou ze sedmdesátých let 14. století (dláždění po roce 1378 připomíná V. V. Tomek, 1867 až 1871, 347). Je též pravděpodobné, že 4. úroveň v Jindřišské ulici má časovou spojitost se zprávou k roku 1389, kdy byl stanoven požadavek vydláždít ulice vedoucí k Sennému trhu.⁵

Vodítko pro datování jednotlivých horizontů poskytují keramické nálezy z vyrovnávacích hlinito-písčitých navážek. První skupinu nálezů tvoří keramika nalezená v hloubce 50 až 80/100 cm. Střepy světle okrové či šedé barvy mají po vnější i vnitřní straně zelenou nebo hnědou polevu. Menší skupinu tvoří střepy šedého odstínu s leštěním či tuhováním. Z tvarů byly zachyceny hrnce, pokličky, talíře, trojnožky a kachle. Výzdobu charakterizují sloupečky členěné hvězdičkami, křížky, obdélníčky a rovněž

plastická páska se záseky a žlábků. Objevuje se i malování červenou barvou. Podle typů kachlů (často otisk textilie na zadní straně), reliéfně zdobených (šípatkový motiv), můžeme začátek zavážení klást do 16. století.⁶ Druhou skupinu nálezů prezentují keramické zlomky nalezené v hloubce 100 až 150 cm (horizont pod 2. úrovní dláždění). Jsou zde zastoupeny světle okrové i šedé nádoby. Na jejich vnitřku se objevuje zelená nebo medově hnědá poleva. U nádob vyráběných oxidačním způsobem je povrch rezný, v menší míře má engobu. Redukčně vypalované nádoby mají povrch též tuhován. Z tvarů jsou doloženy hrnce, pokličky, džbány, misky, poháry, trojnožky a komorové kachle. Jejich reliéfní výzdoba má náboženský (Agnus dei, anděl s nápisem Johannes) či heraldický námět. Podhrdlí nádob je zdobeno radýlkovanými obdélníčky, sedmiúhelníky s kruhovými terčíky, půlobloučky, ovály, čtyřmi pásy vtačených obdélníkových zářezů nad sebou, čtyřlístky s kruhovým terčíkem, motivem „rybí kostry“, vlnicí se žlábkem, klikací v několika řadách nad sebou a širšími či jem-

Praha, Nové Město, plán Václavského náměstí z roku 1815 podle Jüttnerova plánu (kresba V. Huml)

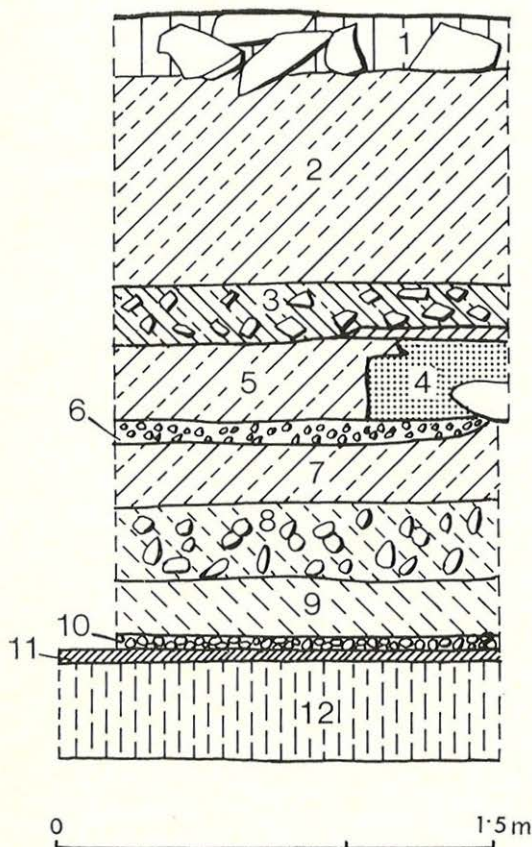
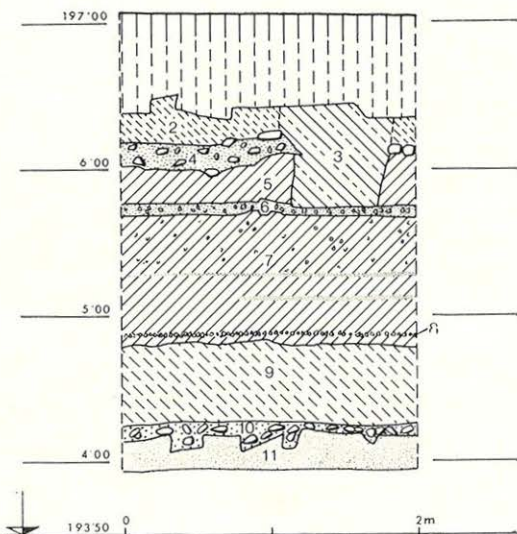

Praha, Nové Město, celkový plán výzkumu (1964–1971):

1 porušené vrstvy, zachycené při výkopu pro kolektor v letech 1964–1965, 2 výkop v roce 1965, keramické nálezy ze 17.–18. století, 3 smíšené vrstvy, 15.–18. století (1967), 4, 5 pravděpodobně objekt ze 16. století (1967), 6 nálezy keramiky a kostí, 17.–19. století (1967), 7 údajně naleziště keramiky ze 13. století, hloubka 1,5 m (1967), 8, 9 ojedinělé nálezy keramiky a zvířecích kostí, 16.–18. století, 10 průkop pro plyn, keramika ze 16.–20. století (1967), 11 průkop pro potrubní poštu, keramika ze 16.–20. století (1967), A – Q vodovodní roury, o. A – kamenný žlab, o. B – zděný objekt (kašna?). I.–V. archeologické sondy (kresba V. Huml)

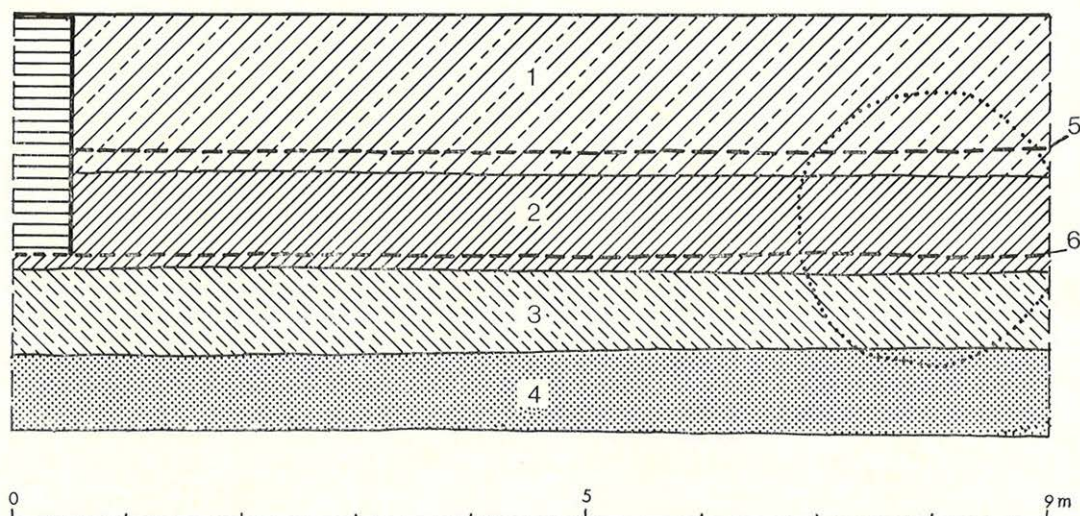
Praha, Nové město, Václavské náměstí, podchod
pro pěši (profil 5,3 m od 0):

- 1 kamenný štět,
- 2 šedohnědý jíl,
- 3 průchod pro kabel,
- 4 dlažba z oblázků,
- 5 tmavě šedá hlinitopísčitá vrstva,
- 6 šedohnědý rezavý písek s drobným šterkem,
- 7 tmavě šedá hlinitopísčitá vrstva s drobnými kaménky,
- 8 kamenný šterk (zpevnění terénu),
- 9 hnědošedý jíl,
- 10 valounková vrstva – povrch náměstí ve 14. století
- 11 říční písek (kresba V. Huml)

Praha, Nové Město, Václavské náměstí a vyústění
Jindřišské ulice:

- 1 recentní dlažba (18. nebo 19. století),
- 2 hnědá hlinitá zemina s drobnými kaménky a keramikou z 16. století,
- 3 kamenná dlažba (štět s černošedou hlinou),
- 4 šedá písčitá vrstva s drobnými kaménky,
- 5 hnědý písek,
- 6 drobné valouny zasazené do jílu – 3. vyrovnávací vrstva,
- 7 šedá písčitá vrstva s drobnými kaménky,
- 8 valouny s jílem,
- 9 šedý jíl,
- 10 valounková vrstva, povrch náměstí ze 14. století,
- 11 tmavě šedá hlína,
- 12 hnědá hlína (kresba V. Huml)

Praha, Nové Město, Václavské náměstí, JZ kvadrant pod kolejištěm Vodičkovy ulice:

1 šedohnědá hlinito-písčítá vrstva,

2 tmavě černá humusovitá vrstva,

3 hnědá hlinito-jílovitá vrstva,

4 žlutý zrnitý písek.

5, 6 povrchová úprava (2. a 3. úrovně) (kresba V. Huml)

nějšími rýhami. Na podhrdlí je malování červenou barvou anebo plastická páska s kolmými vrypy či elipsovitými zářezy. Podle technologických znaků (odříznutí strunou, oxidační a redukční vypálení), tvarů a výzdobných motivů můžeme keramické nálezy datovat do 15. století.⁷ Třetí skupinu keramických nálezů jsme získali ve vrstvách od 150 do 300 cm. Střepty obsahují polohrubé ostřívo a jsou redukčně nebo oxidačně vypalovány. Jejich povrch má šedé nebo okrové zbarvení. Z okrajů jsou zachyceny hrnce, džbánky, pokličky a zásobnice. Podhrdlí u nádob zdobí trojúhelníkové žlábký, rýžky, radýlkované obdélníčky, plastická páska a vrypy členěné horizontálními rýhami, trojúhelníkovými křížky, čtverci nebo žlábký. Na dnech nádob jsou stopy po podsýpce anebo náznaky po

odříznutí strunou. Významným nálezem je soška madony a zlomky komorových kachlů.

Závěrem lze konstatovat, že z hlediska stratigrafie je třetí skupina relativně nejstarší. Co se týče tvarových a technologických či výzdobných prvků, můžeme mezi 2. a 3. skupinou nálezů pozorovat značnou podobnost. Domnívám se, že struktura vrstev obsahující 3. skupinu keramických nálezů reprezentuje období sklonku 14. a počátku 15. století. Zbývá ještě charakterizovat vrstvu, obsahující shora uvedenou keramiku. Tvořila ji šedá hlinitá zemina, kterou obohacovalo množství koňského trusu, nejrůznějších kostí a kůží. Jde pravděpodobně o smetištní odpad z doby, kdy zde vznikaly první domy – v pásu od staroměstského příkopu k parcele čp. 829/II.⁸

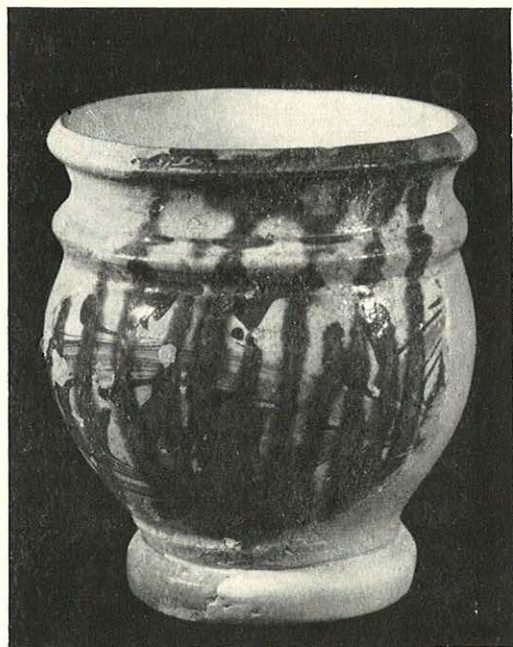
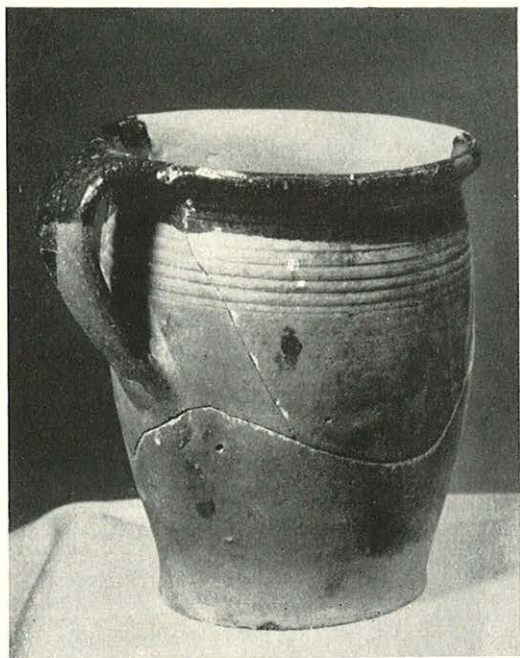
*Nádobka ze 17. století nalezená při čp. 831/II
na Václavském nám. (snímek F. Čáp)*

Čtvrtá skupina nálezů z období před vznikem Nového Města pochází z jímky proti čp. 830/II (bývalá vinárna Baroko) – 4 hrnky s odsazeným a vytaženým okrajem a 1 zásobnice.⁹ Nálezy dokládají sporadické osídlení celého místa, kde se rozkládaly pozemky a polnosti řádu křižovníků s červenou hvězdou.¹⁰ Při archeologickém průzkumu jsme zjistili, že pod valounkovou dlažbou, například v ústí Jindřišské ulice v hloubce 240 cm, JV kvadrantu v hloubce 290 cm a JZ kvadrantu v hloubce 300 cm se objevuje tmavě hnědá hlinito-jílovitá vrstva s organickými zbytky bez keramiky.

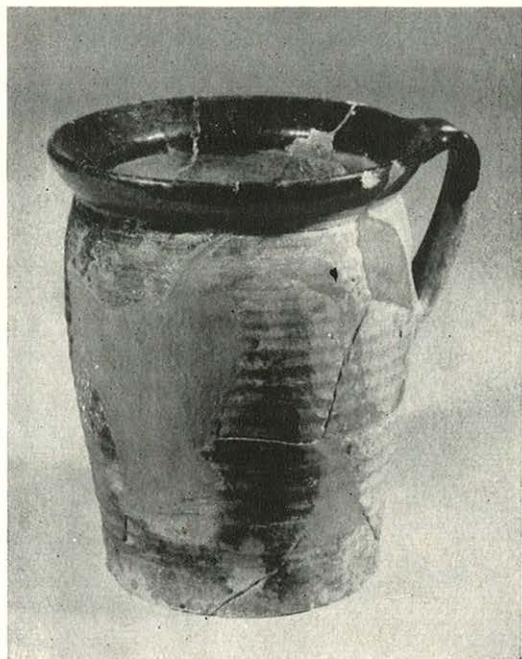
Výkopy ve středu náměstí přinesly vedle keramiky též předměty vyrobené ze železa. Z období od druhé poloviny 14. do konce 16. století jsme získali části domácího vybavení, jako petlice, klíče, osobní předměty (nůžky, špendlíky), zbraně (tesák, střely do luku), zemědělské nářadí (srpy, hřebíky bran), řemeslnické nástroje (otka, nože), části jezdecké výstroje (ostruhy, třmen) a obdobné doplňky šatů (např. cínová spona).

Početnou je i skupina opracovaných dřev. Na prvním místě jmenujme provrtávané dřevěné roury ze sklonku 15. a 16. stol. (vodovod označený písmeny I, K a L je ze staršího období).¹¹ Mladší vodovodní roury datujeme podle keramiky 1. skupiny od 16. století výše (vodovod A, F, G, R, S a H). Z menších dřevěných předmětů připomeňme opracované luby z dřevěných beček, hranolky, zbytky krytiny a úlomky dřevěných lžic.

Hojně jsou zastoupeny části kožených výrobků či výrobních odpadků (např. různé

*Hrnc z 16. století nalezený při čp. 831/II
(snímek F. Čáp)*

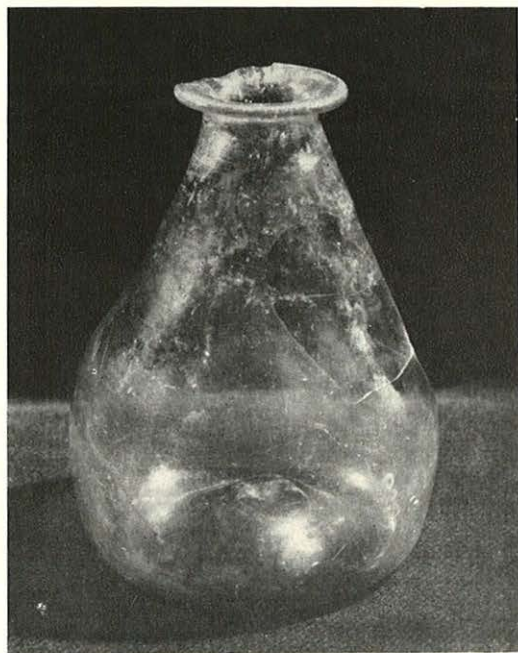

*Hrnec ze 16. století nalezený při čp. 831/II
(snímek F. Čáp)*

řemeny, části podrážek z bot aj. kožených předmětů). U kostí jsou zachyceny polotovary (opracované kosti), přípravné suroviny k výrobě (srnčí růžky), výrobní odpad (provrtávaná žebra) a jen zcela ojediněle hotový výrobek (tzv. brusle, vyrobená z ohlazené kosti se dvěma otvory).

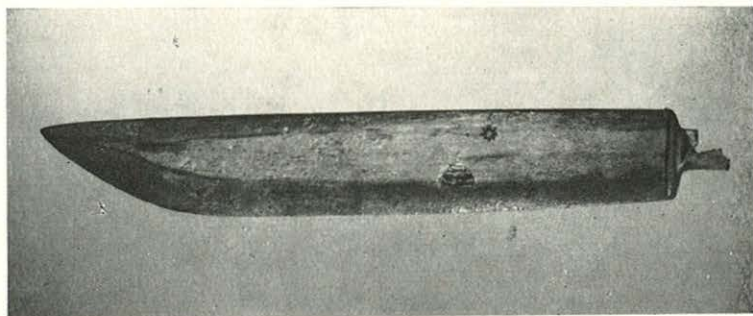
Domnívám se, že příznivý vliv na dochování organických předmětů mohly mít hydrologické podmínky, složení a silné zhutnění povrchových vrstev terénu. V této souvislosti uveďme, že hladina spodní vody nikdy nepostihla závážkové vrstvy dnešního náměstí. Přitom je jasné, že dnešní hladina (ve 12,5 m) silně poklesla. Dokládají to mimo jiné i prázdné studny v čp. 788 a 906/907/II.

Archeologické nálezy z někdejšího Koňského trhu ukazují, že zde pracovali kováři a řada příbuzných oborů zpracovávajících železo (nožíři, zámečníci, jehlaři a kovolitci), což je ve shodě s dosavadním poznáním.¹² V nálezech je též zastoupeno řemeslo rouníků, kteří provrtávali vodovodní roury.¹³ Jejich dílny je nutno hledat v prostoru blíže vodárenských věží. O existenci truhlářů a kolářů¹⁴ nepřímo mluví železná kování vozů, hřebíky bran aj. nálezy. Několik částí lubů ukazuje na řemeslnickou práci například bednářů. Další řemesla prezentují výrobky ševců, řemenářů a tobolečníků, doložené v archeologickém materiálu koženými zbytky obuvi, šatů. Písemnými prameny jsou zaznamenány k roku 1437. Jejich kotce stály poblíž staroměstského příkopu.¹⁵ Nálezy je doložena i výroba z kostí. Je to například hřeben z dvor-

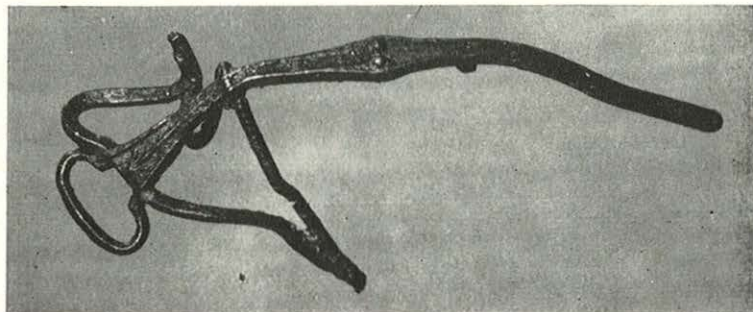

*Skleněná karafa nalezená při čp. 831/II
(snímek F. Čáp)*

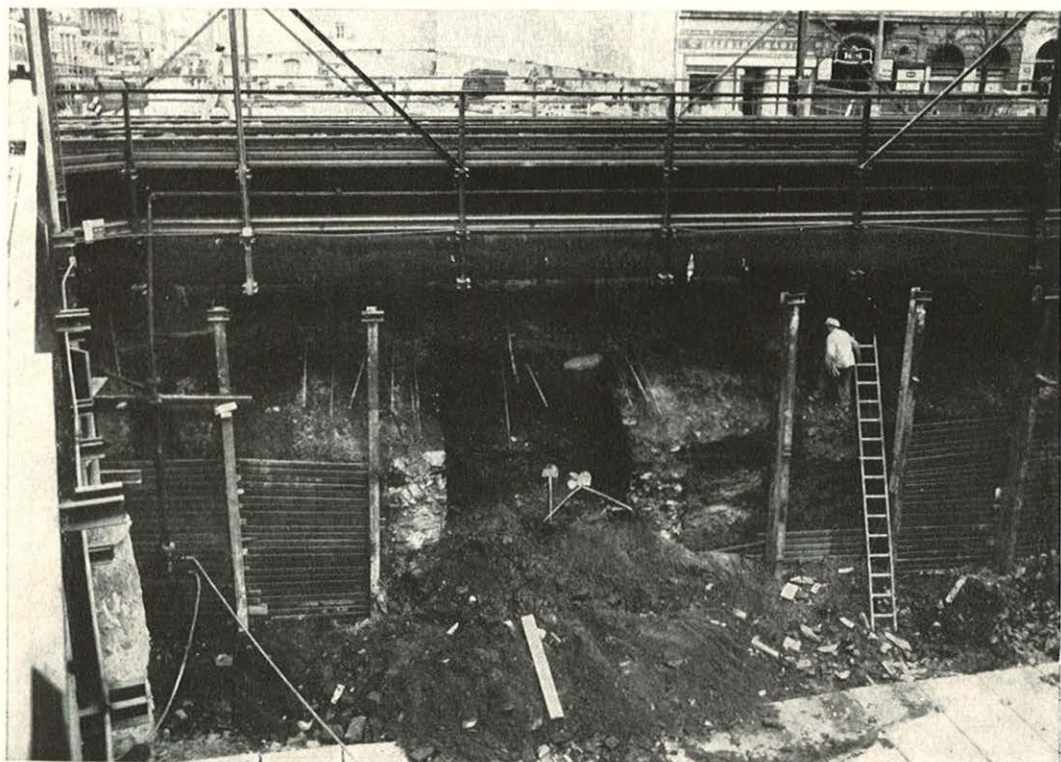
*Tesák z 15.-16. století
nalezený při stavbě podchodu
(snímek F. Čáp)*

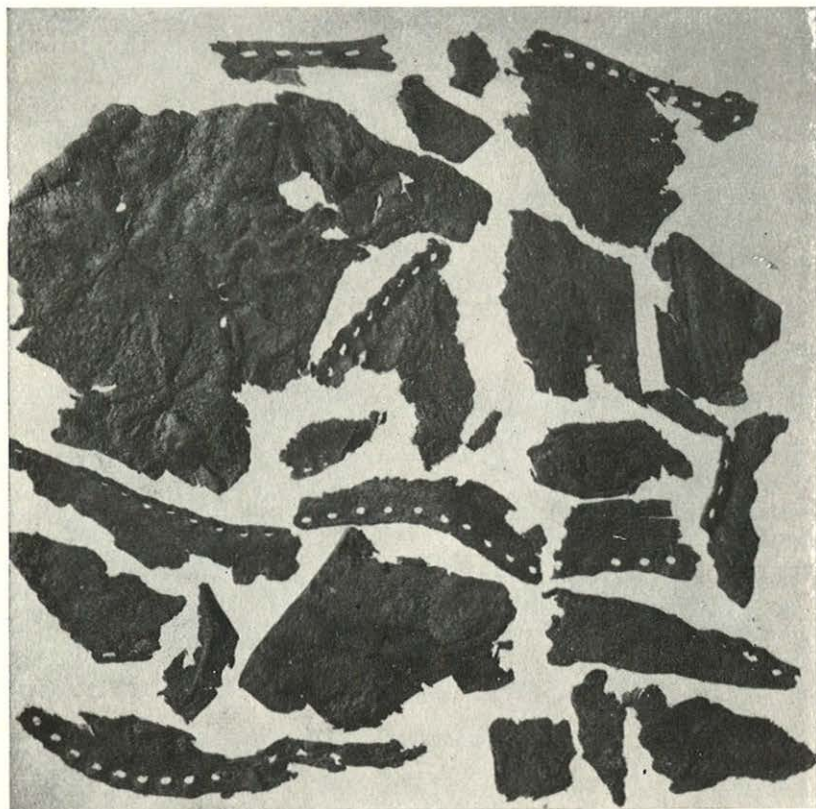

*Samostřílová spona nalezená
v areálu podchodu
(snímek F. Čáp)*

Stavba podchodu na Václavském nám., základy starých zdí (snímek V. Huml)

*Zbytky kůží, nalezené
v areálu podchodu
(snímek F. Čáp)*

ku čp. 831/II, který je dokladem práce hřebenaře, anebo různě provrtávaná žebra – odpad po výrobě knoflíků či korálků do různých tvarů tzv. páteřníků,¹⁶ jejichž obliba vzrostla v 15. století.¹⁷

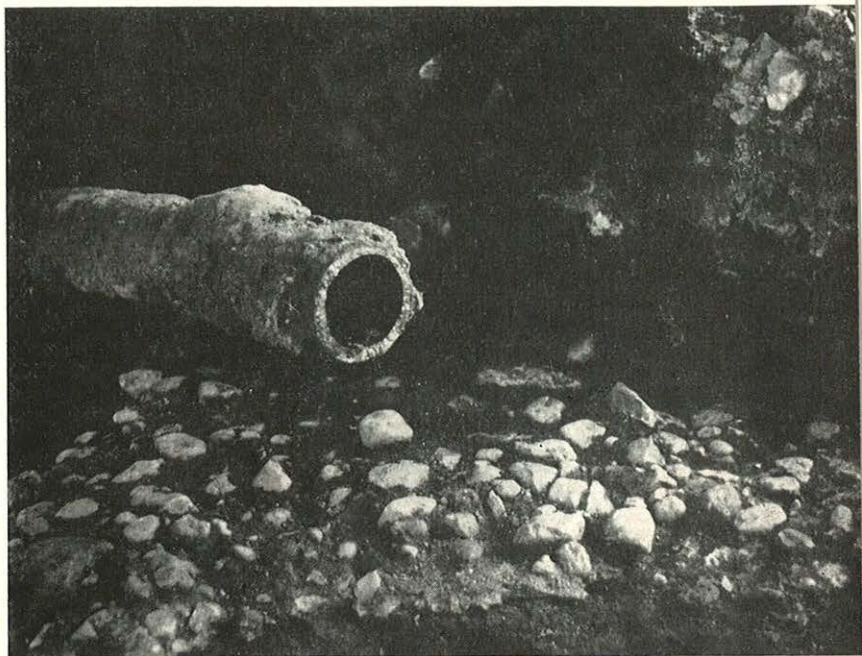
Archeologické památky lze s úspěchem konfrontovat s historickými prameny, hlavně se zápisy o majetkové držbě jednotlivých domů na tržišti. Obsah zápisů často odráží řemeslnícko-obchodní charakter majitelů či kupců. Doklady pro každotýdenní trhy¹⁸ jsou například v zápisu pro dům čp. 821, kde se registrovali koně, určené k prodeji. V řadě domů bydlili obchodníci s koňmi zvaní koníři (např. zápisy pro čp. 824/41,

kde k roku 1381 je zmiňován koníř Pech anebo čp. 823, kde je uveden další obchodník).¹⁹

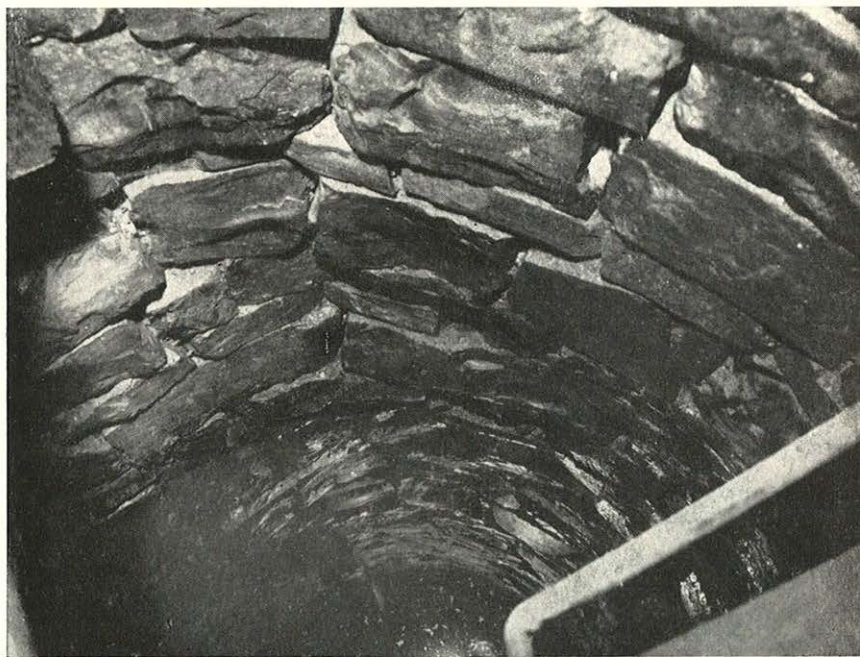
Svědectví o přítomnosti kovářů obsahuje již listina ze dne 16. 3. 1351, která na levé straně náměstí proti staroměstskému příkopu jmenuje dům kováře Ješka řečeného Turšmid.²⁰ Kováři jsou i v domech čp. 825/39 (1381 kovář Jakeš), čp. 843 (uzdař a po něm kramář) a i ve vedlejším domě je blíže nejmenovaný kovář. Na protější straně poblíž Vodičkovy ulice stála kovárna v čp. 790/II, jejíž provoz skončil až v roce 1582.²¹

Zápisy nás informují o prodávacích drů-

*Detail valounové dlažby
poblíž Vodičkovy ulice
(snímek V. Huml)*

*Detail zdiva studny
v čp. 792/II
(snímek Z. Helfert)*

*Norimberský žeton z 15. století,
nalezený v areálu podchodu (snímek F. Čáp)*

beže, kteří měli své stánky na dolním konci Koňského trhu až do r. 1519.²²

Významné postavení sládků se zčásti odráží v zápisech pro dům čp. 792/II (1396 je zde pivovar), čp. 791, čp. 801/58 a čp. 831/29. U posledně vzpomínaného domu byla v roce 1391 sladovna a šenk. Jiný pivovar máme zachycen v domě čp. 837, který v roce 1378 náležel dvorskému sudímu.²³ V souvislosti s existencí pivovarů, kde předpokládáme velkou spotřebu pitné vody, můžeme klást objevy studní v čp. 792, 788²⁴ a pravděpodobně i čp. 906/907, která jak bylo řečeno leží na východním konci parcely čp. 831/29.²⁵ Bylo již konstatováno, že dostatek vody pro tuto část Nového Města mohla s konečnou platností vyřešit až veřejná vodovodní síť.²⁶

Zajímavé svědectví o obchodních kontaktech Prahy s Norimberkem přináší například vzácný nález žetonu v SV kvadrantu náměstí, datovaný keramikou 2. skupiny.²⁷ Otevřenou otázkou je zatím přítomnost

nálezů kovářských výrobků s vyraženými výrobními značkami. Jsou to předměty určené pro exportní obchod, který v předhusitském období a v druhé polovině 15. století existoval mezi Prahou a Norimberkem a dalšími městy.²⁸

Četný je osteologický materiál, který byl obsahem horizontů, datovaných 2. a 3. skupinou keramiky. Podle kostí lze uvažovat též na složení masité potravy našich předků, neboť jde u většiny o zbytky kuchyňského odpadu.²⁹ V celkovém počtu 1255 kostí (191 vzorků) byl zjištěn skot, ovce, vepř a kůň (31). Z drůbeže je zachycena slepice (28 vzorků) a husa (24). Divoce žijící zvířata jsou zastoupena nejmenším počtem všech nálezů – zajíc (8), jelen (4), liška (1). Dobře dochované rybí kosti ukazují na oblibu ryb ve středověku, např. při postních jídlech.

Při průzkumu zachovalosti kostí bylo zjištěno, že na kostech skotu, ovčí, vepřů ba i koní jsou stopy po sekání či řezání pilkou. Hlavice morkových kostí zcela chybějí, neboť byly pro kuchyňskou potřebu rozsekány, ořezány či rozštípany. V osteologických materiálech převažují kosti mladých jedinců (jalovice, telata, ovce a vepři). Ovčí i vepřové maso přicházelo do kuchyně již rozporcováno. Podobně i koňské maso bylo tehdy předmětem kuchyňského zpracování. Pozoruhodné je i zjištění, že většina koňských kostí představuje lehčí drobnější rasu koní, méně často je zachycen velký tažný kůň.

Stálou součástí jídelníčku bylo drůbeží maso. Zajíc se naopak vyskytoval řidčeji (příležitostný lov). Nízké procentuální zastoupení drůbežích kostí bylo podle J. Beneše způsobeno tím, že potulní psi jemné drůbeží kosti sežrali. Kromě nich se o chrupavčité zbytky na kostech zajímaly kočky. Jejich kosti se v nálezovém fondu z náměstí vyskytují; v jednom případě byla objevena

i zdechlina zvířete, pohozená na náměstí.

Poslední neméně zajímavou skupinou nálezů jsou zbytky plodů: pecky broskví, lísky, vinné révy a semena prosa a konopí. V dlažbě ze 14. století byla zašlapána okurková semena. Z dalších rostlin byla dr. Fr. Holým identifikována semena četných polních, zahradních a rumištních plevelů příměstských zákoutí, okrajů cest a eventuálně vyšlapaných ploch (bér, rdesno, šťovík, ptačinec, merlík a další.³⁰)

Vrátíme-li se k interpretaci osteologických nálezů, lze jen konstatovat, že Pražané v minulosti si s čistotou města nedělali

velké starosti. Je jistě s podivem, že i na tak rušném náměstí jakým byl Koňský trh, existovaly volně rozptýlené odpadky. Důkladem proti mínění, že jde jen o vyrovnávací závážky, mluví pozorování osteologa, který na řadě kostí našel otisky psích zubů.³¹ Patrně tato neutěšená situace a hlavně obava z možných nákaz vedla obec pražskou k vydláždění některých ulic a spolu s tím i k realizaci sankcí proti znečištění veřejných prostranství.³²

Dosavadní výsledky záchranného archeologického výzkumu v areálu podchodu a nejbližšího okolí jasně naznačují, že ani vý-

Křižovatka Václavského nám. a Vodičkovy ul., kresba B. Wachsmanna, 1884 (reprodukce F. Čáp)

zkum frekventovaných ulic a náměstí nelze pro archeologický výzkum považovat za zbytečný. Přes mozaikovitost poznatků zůstává skutečností, že archeologické nálezy jsou s to přinést další fakta k různým aspektům středověkého života a doložit písemné prameny řadou terénních pozorování. V neposlední řadě získané předměty obohacují

sbírky pražských muzeí, a tím pomáhají dokumentovat kvalitu, vzhled a různost výrobků řemeslnických dílen, které u nás pracovaly. V případě souboru nálezů z Václavského náměstí se můžeme přesvědčit o řemeslnické produkci zdejších obyvatel v prvních stoletích po založení Nového Města pražského.

Poznámky

- ¹ Winter, Z., 1906, s. 355; Lorenc, V., 1973, s. 86.
- ² Huml, V., 1975, s. 223 n.
- ³ Huml, V., 1970, a; 1970 b, s. 47.
- ⁴ Podchod – Václavské náměstí, Praha–Idis, 1968, s. 3 n.
- ⁵ Novoměstská kniha pamětní, fol. 15. Tomek V. V., 1867–1871, s. 347.
- ⁶ Smetánka, Z., 1968, s. 576.
- ⁷ Nekuda, V.-Reichertová, K., 1968, s. 183; Richter, M.-Radoměský, P., 1976, s. 64 n.
- ⁸ Tomek, V. V., 1867–1871, s. 246.
- ⁹ Nález dra Norberta Maška. Pavlů, I., 1971, s. 20.
- ¹⁰ Tomek, V. V., 1867–1871, s. 246; Mendl, B., 1925, s. 176.
- ¹¹ Huml, V., 1975, s. 225.
- ¹² Winter, Z., 1906, s. 215; 1909, s. 486, Janáček, J., 1955.
- ¹³ Winter, Z., 1906, s. 247.
- ¹⁴ Dřevěný žebřík ve studni v čp. 792-II. Huml, V., 1970, s. 50.
- ¹⁵ Tomek, V. V., 1867–1871, s. 247.
- ¹⁶ Winter, Z., 1909, s. 560.
- ¹⁷ Walz, A., 1964, s. 46.
- ¹⁸ Lorenc, V., 1973, s. 133.
- ¹⁹ Ruth, F., 1904, s. 1094.
- ²⁰ Čp. 845-II. Tomek, V. V., 1867–1871, s. 246 a nově Lorenc, V., 1973, s. 102.
- ²¹ Ruth, F., 1904, s. 1090 n.
- ²² Tamtéž.
- ²³ Tomek, V. V., 1867–1871, s. 247.
- ²⁴ Huml, V., 1970, s. 57, pozn. 10.
- ²⁵ Huml, V., 1977, nepublikovaný výzkum.
- ²⁶ Huml, V., 1975, s. 223.
- ²⁷ Nemeškalová-Jiroudková, Z., 1973, s. 143 n.
- ²⁸ Winter, Z., 1906, s. 364; Tomek, V. V., 1867–1871, s. 20; Janáček, J., 1955, s. 18 a 24 n.
- ²⁹ Beneš, J., 1968.
- ³⁰ Holý, F., 1968.
- ³¹ Beneš, J., 1968, s. 2.
- ³² Tomek, V. V., 1867–1871, s. 346.

- Beneš, J., Osteologický materiál z podchodu na Václavském náměstí, 1968.
- Holý, F., 1-2. Příloha nálezu zprávy o archeol. výzkumu. AO MMP 8-76 (zpráva), 1968.
- Huml, V., Nálezu zpráva o záchranném archeologickém výzkumu v Praze 2, Novém Městě na křižovatce Václavského nám. s Jindřišskou a Vodičkovou ulicí. 1-29 + přílohy. AÚ ČSAV čj. 194-70, AO MMP 8-76, 1970 a.
- Huml, V., Z nových objevů středověkých studní na Novém Městě pražském. Vlastivědný věstník moravský, Příloha XXII, 3, 47-67, 1970 b.
- Huml, V., Vodovodní síť na Václavském náměstí v Praze v 15.-17. století. ČL 62, 1975, 223-230.
- Huml, V., K nálezům středověké studny v Praze 2, Jindřišské ulici, čp. 906-907, AR XXIX, 204-210, 1977.
- Janáček, J., Dějiny obchodu v předběláhorské Praze. Praha, 1955.
- Lorenc, V., Nové Město pražské. Praha, 1973.
- Mendl, B., Z hospodářských dějin středověké Prahy. Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy V, 11-230, 1925.
- Nekuda, V.-Reichertová, K., Středověká keramika v Čechách a na Moravě. Brno, 1968.
- Nemeškalová-Jiroudková, Z., Příspěvek k otázce výskytu početních peněz a žetonů v Čechách, PA LXIV, 143-150, 1973.
- Podchod Václavské náměstí Praha - Idis 1968.
- Radoměřský, P.-Richter, M., Korpus české středověké keramiky datované mincemi. Sborník NM v Praze, sv. XXVIII, č. 2-4. Praha, 1974.
- Ruth, F., Kronika královské Prahy a obcí sousedních, III. Praha 1904.
- Smetánka, Z., Technologie výroby českých kachlí od počátku 14. do počátku 16. století. PA LIX, 2, 543 až 578, 1968.
- Tomek, V. V., Základy starého místopisu pražského. Nové Město pražské, II, Praha, 1867-1870.
- Walz, A., Lexikon für Theologie und Kirche 9. Bd. (Buchberger). Freiburg, 1964.
- Winter, Z., Dějiny řemesel a obchodu v Čechách ve XIV. a XV. stol. Praha, 1906.
- Winter, Z., Řemeslnictvo a živnost XVI. věku v Čechách. Praha, 1909.